

Sayı : 26

Konu: MEDİNE-İ MÜNEVVERE 1

Tenvir olunan, nurlanan şehir. Hicretle doğan, yenilenen şehir. İnkılabın her türlüünü yaşayan şehir.

Ana kucağı kadar sıcak, soğuk kışta yorgan gibi ısıtan, çöl sıcağında gölgelik. Gönle ferah, göze fer, dize derman, söze ferman, gönle huzur Medine.

Hayır namına ne ararsan bulursun orada. Medine hiçbir şey görmeyene, Medine bir aşk, bir kara sevda görene!! Cahil köre ne Medine?

İnsan sevdiklerinin sevdiğini sever. Peyygamberimin sevdiği şehir. Uhud bizi sever biz Uhudu severiz diyor. Hendeğini de, taşını da toprağını da seviyoruz Medinenin.

MEDİNE İSMİ NEREDEN GELİYOR?

Medine'nin bilinen en eski adı Yesrib olup bu adın, buraya ilk yerleşen kişi olduğu rivayet edilen Yesrib b. Vâil b. Kâyine b. Mehlâbil'in isminden geldiği kaydedilmektedir.¹

"Zarar vermek, karıştırmak, kötölemek, başa kakmak, bozmak" gibi anlamlara gelen **"serb"** kökünden türeyen yesrib kelimesi, Kur'an'da Medine'nin adı olarak bir yerde geçmektedir.²

Hicretin sonra Hz. Peygamber (s.a.v.), şehre "Tâbe, Taybe= Hoş ve güzel" adını verdi.³ İslâm kaynaklarında Medine'ye Tayyibe, Miskîne, Azrâ, Câbire, Mecbûre, Mahabbe ve Mahcûbe isimlerinin verildiğine de şahit oluruz. Kur'an-ı Kerim'de Medine için kullanılan **"Dâr"** kelimesinden hareketle⁴ Medine'ye "Dârülhicre, Dârü'l-îmân, Dârüs-sünne"; Resûl-i Ekrem'e nisbetle Medînetür Resûl/Medînetünnebi ve el-Medînetü'l-Münevvere gibi isimlerin verildiği görülmektedir. Çoğunluğu şehrin kutsallığına, hicret yurdu ve başşehir olmasına, hicretten sonra gerçekleşen medenîleşmeye vurgu yapan bu isimlerin sayısı doksan yediye kadar çıkarılmaktadır.

Medine kelimesi Kur'an-ı Kerim'de on yerde geçmektedir. Bunların dördünde Medine şehri kastedilmektedir.⁵ Medine'nin Arapça müdûn veya deyn kökünden türediği ileri sürülür. İbn Manzûr, kelimenin "şehre gelmek, ikamet etmek, yerleşmek" gibi anlamlara gelen müdûn kökünden türediğini ve yeryüzünün yerleşmeye uygun ve kale yapılan her yerine medine adı verildiğini kaydeder.⁶

Mekke ile birlikte iki Harem'den (Haremeyn) biri olan Medine, hicret yurdu olması ve halkının herhangi bir zorlama olmaksızın İslâmiyet'i benimsemesinden dolayı **"Kur'an'la fethedilmiş"** kabul edilir.⁷ Hicretten sonra Resûl-i Ekrem (s.a.v.),

"Hz. İbrahim Mekke'yi harem yaptığı gibi ben de Medine'yi harem yaptım" sözleriyle şehri harem ilân etmiştir.⁸

Diğer bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmuştur: **"Ben bir karyeye (Şehre) hicret etmekle emrolundum ki, o karye diğer bütün karyelere(Şehre) galip gelir. Bu**

¹ Semhûdî, I, 156

² Ahzâb 33:13

³ Müsned, IV, 285

⁴ Haşr, 59:9

⁵ Tevbe 9:101,120; Ahzâb 33:60; Münâfikün 63:8; Küçükaşçı, Cahiliye'den Emevîler'in Sonuna Kadar Haremeyn, Shf. 209-212

⁶ Lisânü'l Arab, "mdn" md.

⁷ Belâzürî, Fütûh, Shf. 8; İbnü'n-Neccâr el-Bağdâdî, s. 45

⁸ Buhârî, "Büyü", 53, "Cihâd", 71, 74; Müslim, "Hac", 454

karyeye(Şehir) Yesrib denilmektedir. O, Medine'dir. Demirci körüğünün demirin kirini giderdiği gibi, kirli insanları giderir (dışına atar) ”⁹

Peygamberimiz (a.s.), Akabe biatlarından sonra Medine'ye Hicrete karar veriyor. Bu kararla Medine'ye hicret her Müslümana Farz oluyor. "Hicret etmeyen bizden değildir" diyor, Peygamberimiz. Bütün Müslümanlar kadın/erkek, çoluk çocuk hicret ediyor. Nihayet Peygamber (a.s.), Ebu Bekir ve Ali (r.a.) efendilerimiz geride kalıyorlar. Onlara da hicret emredilince insanlık tarihini, yönünü, gidişatını değiştirecek bir kutsal beldeye Medine'ye yola çıkıyorlar. 12 günlük yorucu bir yolculuktan sonra Kuba'ya varıyor Peygamberimiz.

Mekke'de iken müslümanlar, bir devlet otoritesi altında bir cemaat durumundaydı. Ama daha Medine'ye varmadan bu rol, bu statü değişti.

TEMELİ TAKVA ÜZERE ATILAN MESCİD

Peygamberimiz (a.s.), Kuba'da ilk mescidi, takva üzere yapılan mescidi inşa etti. Bununla temel bir kural konuyordu. Müslümanların bulunduğu her yerde artık ilk iş cami kurmak olacaktır. Camisiz ne bir köy, ne bir mahalle kalmayacaktır.

Kuba mescidi öyle bir mescittir ki, her Medine'ye giden Mescid-i Nebevi'den Kuba mescidine yürüyerek giderse bir umre sevabı kazanıyor. Çünkü her Cumartesi günü Peygamber Efendimiz (a.s.), Kuba'yı ziyaret ediyor ve oradaki eğitimi takip ve murakabeden geçiriyordu. Bir mescid ziyaret etmek ve mescitlerin mektep, okul, ilk dersane, besmelenin, Kur'an'ın ve Sünnetin öğretilme mekanı olarak tarihteki yerini alıyordu.

Kuba Mescidi yapılıp yaklaşık iki haftada tamamlanınca Peygamber Efendimiz (a.s.) Medine şehrine eski adıyla Yesrib'e yola çıkıyor.

Peygamberimiz (a.s.)'ın Medine'de Kıldıracağı İlk Cuma Namazı

Küba'dan, Medine'ye doğru yola çıkan Peygamberimiz (a.s.), Salim b. Avf oğullarının oturdukları Rânuna vadisine geldiği zaman, Cuma namazı vakti girdi. Hemen oracıkta Medine civarının ilk Cuma namazını kıldı ve kıldırdı. Bu şilk cuma cemaatinin sayısı kırk kişi idi. Burada irad edilen hutbenin bir bölümü şöyle idi: ^{10[1]}

"Ey insanlar! Kendiniz için, önden ahiret azığı olacak şeyler gönderiniz. Elbette, bilirsiniz ki; her biriniz ölecek ve davarını çobansız bırakacaktır! Yarım hurma ile de olsa cehennemden kendisini korumaya gücü yeten kimse, hemen o hayır işlesin. Onu bulamayan da, güzel bir sözle kendisini korumaya çalışsın. Nefislerimizin şerlerinden ve kötü amellerinden, Allah'a sığınırız. Sözlerin en güzeli, Yüce Allah'ın Kitabıdır. Allah'ın sevdiğini seviniz! Kur'an, helal ve haram olan her şeyi beyan eyler. Allah'ın ihsan ettiği rahmetle aranızda seviniz. Allah'ın düşmanlarına düşman olunuz. O'nun yolunda, gereği gibi cihad ediniz! Kim Allah'la arasını düzeltirse, Allah da onun insanlarla arasını düzeltir. Biliniz ki, Cenab-ı Hakk, içinde bulunduğum yılın bu ayında, bugün şu bulunduğum yerde Cuma namazını kıyâmete kadar, üzerinize farz kıldı. Hayâtımda veya benden sonra, -âdil veya zâlim- bir imamı olduğu halde, önemsiz gördüğüm veya inkâr ettiği için kim bu

⁹ Buharî, Fedailu'l-Medine, 2

namazı terkederse, Allah onun iki yakasını bir araya getirmesin ve hiç bir işine hayır vermesin. Biliniz ki, böylesinin, tevbe etmedikçe, ne namazı, ne zekâtı, ne hacı, ne orucu, ne de herhangi bir iyiliği Allah katında bir değer taşır. Ancak, kim tevbe ederse Allah tevbesini kabûl eder."¹¹

Bu hutbe ile artık kıyamete kadar müslümanların zaman planlaması, öncelikleri ortaya konuyor.

Müslümanların toplanma günü, ibadet günü, kıyamete kadar hiç değişmeyecek şekilde kesin bir dille ortaya konuyor.

Cuma namazının önemi vurgulanıyor. Cumayı terkedenlerin iki yakasının bir araya geleceği net bir şekilde ifade ediliyor.

Bu gün müslümanların dağınıklığı, bir araya gelememesi, perişanlığını burada aramak lazım. Camiler Cuma saatinde dolu, ama sokaklarda dolu. O kişinin de iki yakası bir araya gelmiyor; dağınıklık kendinde, evinde, ticaretinde, her tarafını sarmış.

Bir imam etrafında okunacak Cuma hutbesi, Müslümanların gündeminin konuşulduğu hutbeleri acaba ümmet ne zaman görecektir?

Peygamberimiz (a.s.), Medine'ye bir mülteci gibi değil, yeni bir anlayışın, yeni bir hayat tarzının, yeni bir devletin başkanı olarak giriyor.

Medine sosyal hayatın her yönünü kapsayan hükümler ile, medeni sûreler yani Medine'de inen sureler ile farklılığını ortaya koyuyor.

Medine demek sistem demektir.

Medine demek kriter demektir.

Medine demek medeniyet demektir.

İnsanlık tarihinin en köklü değişiklikleri işte Medine'de başlamış ve devam etmiştir.

Bu gün bu kriterler ilk günkü tazeliği gibi geçerlidir; kıyamete kadar da geçerli olacaktır.

Bu kriterler çoktur; ama biz 5 tanesini sayalım.

MEDİNE KRİTERLERİ

1.Kriter: Cami:

Peygamberimiz (a.s.)'ın Medine'de yaptığı ilk çalışma, ilk iş, devesi Kasvanın oturduğu yeri satın almak ve orasını cami/mescid yapmak olmuştur.

Daha evi, eşyası, koltuğu, çamaşır makinası, bulaşık makinası, kliması, tenceresi, tavası, kardrobunda kat kat elbisesi, eş ve çocukları için ayrı ayrı odası ve daha nesi ve nesi yokken; yokken; dünyalık evi, eşyası, koltuğu, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, kliması, tenceresi tavası, dolabında kat kat elbisesi, eş ve çocukları için ayrı ayrı odası ve daha nesi ve nesi yokken, Peygamberimiz (a.s.), üstü başı toz toprak içinde bir hamal, amele gibi çalıştı, sahabeyi çalıştırdı ve Mescid-i Nebevi'yi inşa etti.

Mescid-i Nebi'nin İnşası

Peygamber Efendimiz (a.s.), Medine'ye varınca, Cebrail (a.s.) geldi ve "Ya Resulallah! Allahu Teâlâ sana, kendisi için taştan ve kerpiçten bir mescid yapmanı emrediyor" dedi.

¹¹ İbn Mâce, es-Sünen, 1/343, (Hadis No: 1081); Tecrid Tercemesi, 3/63, (Hadis No: 487'nin izâhı)

Nihayet her hazırlık yapıldıktan sonra temel atılmak üzere toplanıldı. Temele ilk taşı, Efendimiz (a.s.) mübarek elleriyle koydular. Sonra sıra ile; **"Ebu Bekir, taşını, benim taşımın yanına koysun! Ömer, taşını Ebu Bekir'in taşımın yanına koysun! Osman, taşını Ömer'in taşımın yanına koysun! Ali, taşını Osman'ın taşımın yanına koysun"** buyurdular.

Emirleri yerine geldikten sonra oradaki Ashab-ı kiramına; **"Siz de taşlarınızı koyunuz"** buyurdular. Onlar da koymaya başladılar.

Mescidin yapılmasında, başta sevgili Peygamberimiz olmak üzere bütün Ashab-ı kiram durmadan dinlenmeden çalıştılar. Mübarek sırtlarında taş ve kerpiç taşıdılar. Taş ile temeli bir buçuk metre yükseltip, üzerine kerpiçle ördüler.

Resulullah Efendimiz (a.s.) bir gün, kerpiç yüklenmiş götürüyordu. Eshabından biri huzur-ı şerifine varıp, fevkalade bir edeble:

"Ya Resulallah! Kerpici benim taşımama müsaade eder misiniz?" dedi.

Hatem-ül Enbiya Efendimiz, ona, daha büyük bir nezaketle, kendisinin sevab kazanmaya daha çok muhtaç olduğunu bildirip kerpici vermediler. Onun da gidip taş getirmesini tavsiye buyurdular.

Mescid-i Nebi'nin inşasında en çok çalışanlardan biri de Resulullah Efendimiz idi. En ağır kаяaları yüklenerek, mübarek göğüsleri darala darala ustaların yanına götürürlerdi. Bu taşları ve kerpiçleri taşırken yapılan işin kıymetini, kavuşulacak nimetleri müjdeleyerek Ashabını gayrete getirirdi.

Efendimizin bu gayretini gören Müslümanlar, büyük bir aşkla çalışıyorlardı. Hatta Ammar bin Yasir, herkes birer kerpiç taşırken, o; birini Peygamber Efendimiz, birini de kendisi için olmak üzere iki kerpiç götürürdü.

Bu hali Resulullah Efendimiz (a.s.), gördüklerinde, yanına vardılar. Mübarek elleri ile Hz. Ammar'ın sırtını sığayıp, **"Ey Sümeyye'nin oğlu! Senin iki, başkalarının bir ecri var"** buyurdular.

Mescidin duvarları kısa zamanda bitirildi ve üzeri örtüldü. Ayrıca mescide bitişik bir şekilde, Resulullah Efendimiz için kerpiçten iki oda yapıldı.

Demek ki, cami en önemli şey; evden daha önemli! Cami varsa ev de vardır. Cami yoksa evler harebe, hapishane, tımarhane, mezbahane, hastahane oluyor. Bir türlü mutluluk gelmiyor eve. Bir türlü huzur gelmiyor evlere. Huzur evde bulunmayınca sokakta, başka yerlerde huzur aranıyor. Hangi taşın altına kaçmışsa huzur bir türlü bulunmuyor. Stadyumlara gidiliyor, kahvehanelere gidiliyor, parklara, dünyanın en uzak tatil beldelerine gidiliyor bir türlü bulunmuyor huzur ve saadet.

Bir eşya nerede kaybolduysa orada o çevrede bulunabilir. Atalarımız yiğit düştüğü yerden kalkar derler. Kalpler camiye, kainatın rabbine bağlanmadığı sürece, kalplere huzur veren Allah, huzur vermedikçe nerede bulsun insan huzur ve mutluluğu! Bulamıyor da. En gelişmiş müreffeh ülkelerde hiç bir şeye ihtiyacı olmayan her şeye sahip olan insanlar intihar ediyor.

Dünyada her 40 saniyede bir intihar gerçekleşiyor. Her yıl bir milyondan fazla kişinin intihar ettiği, Kuzey Avrupa'daki intihar oranının yüksek olduğu, gelişmiş ülkelerde erkeklerin kadınlara oranla daha fazla hayatına son verdiği ve 'sert' yollara başvurduğu ortaya çıkmıştır.

Dünyada her 40 saniyede bir kişinin intihar ettiği ifade edildi. İngiliz The Lancet dergisinde, konuya ilişkin önceki araştırmaları derleyen makaleye göre, dünyada her yıl bir milyondan fazla kişi intihar ediyor, bu da her 40 saniyede bir kişinin yaşamına son verdiği anlamına geliyor.

Cami toplayan demektir. İnsanın dağılan aklını, zihnini, düşüncesini toplayan demektir.

Cami, kurda, kuşa yem olmasın diye toplar insanları. Nefis ve şeytan koalisyonuna cami ile kurduğunuz koalisyonla karşı gelirsiniz, mücadele eder, galip olursunuz.

Cami kıyamete kadar müslümanların hayat merkezidir. Her şey camiye göre ayrılmıştır.

Günde beş vakit insanlar camiye çağrılır. İnsan unuttur, dünya işlerine dalar, ihmal eder diye felaha gelin, kurtuluşa gelin, en büyük Allah'tır. Dünya sizi kandırmasın, kulsunuz görevleriniz var diye ezanlar binlerce camiden yüksek sesle, yangın kulesindeki bekçilerin yangın tehlikesine karşı insanları uyardığı gibi, deniz fenerlerinin yolunu kaybeden gemilere yol gösterdiği gibi hep teyakuzda. Hiç bir yere bu kadar çağrı yoktur. İlla da camide toplanacak müslüman. Bencil, tek başına hayat yaşamak, kimsesiz, asosyal yaşam, hastalıklı bir ruh halidir; yasaktır; adres camidir. Cennete girmenin şartı insanların içine girmektir. Kimse bana karışmasın, ben de kimseye karışmayayım anlayışı zamane hastalığıdır; şifası camidir.

Ebu Hureyre (r.a.)'dan nakledilmiştir. Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Münafıklara en ağır gelen namaz yatısı ve sabah namazıdır. Nefsimi kudret eliyle tutan Allah'a yemin olsun ki, içimden şöyle geçti: Odun için emir vereyim de odun toplansın. Sonra namaz için emir vereyim de bunun için ezan okunsun. Sonra birisine emrederim; cemaate imam olsun. Sonra kendim namaza katılmayıp, camiye gelmeyen adamlara varayım ve evlerini başlarına yakayım.”**

Elbette Peygamberimiz (a.s.), gidip evleri yakmıyor, ama biz bu gün görüyoruz ki, camiye gelmeyenlerin evlerinde yangın var. Yangın ya çocuklara ya anne-babaya sıçramış, mahalleye sıçramış, sevgi yok, saygı yok merhamet yok, güven yok, yardımlaşma yok, herkes birbirinden kaçıyor. Birbirinin yüzlerine dahi bakmıyorlar.

Ecdadımız da camiye bu şekilde anlamış. Camiye cemaate gelmeyen müslümanın şahitliğini dahi kabul etmemiştir.

Şehir planlamasında da yine cami şehrin merkezinde yer almıştır. Batıda şehrin merkezlerinde meydan ve heykeller yer alırken, İslam dünyasında, merkez cami, ulu cami, halife padişahlar, paşalar ve din büyüklerinin adını alan camiler yer almıştır.

Ezan okunacak, herkes camide toplanacak, aynı emir ve yasakları camide öğrenecekler, dışarı çıkınca ona göre yaşam sürecekler.

Medine'de Peygamberimiz hayattayken 7-8 mescid olduğu; bunların, mahalle mescidi şeklinde ibadet ve Kur'an ve Hadis eğitimi yapıldığı rivayet edilmektedir.

2. Kriter: Meşhur Medine Ekonomisi

Medine kriterlerinin ikincisi, meşhur medine ekonomisidir.

Medine Ekonomisi denen ve bu gün hala tazeliğini koruyan 3 prensiptir.

Peygamberimiz (a.s.), Medine'ye gelince ekonomik güç başkalarının elinde idi. Peygamberimiz (a.s.), bu günkü Mescid-i Nebevi'nin kibleye doğru sağdaki duvarın dış tarafı ki, burayı Peygamber Efendimiz (a.s.) tesbit etmişti. Burası Medine pazarı idi.

Bu pazarın ekonomik prensipleri şunlardı:

1. Faiz kesinlikle haramdır: Bu prensip İslam ekonomisinin temelidir. Bu gün dahi dünyadaki ekonomik krizlerin tek çözümüdür. Spekülasyona kapalı, üretime dayanan, haksız kazancın önüne geçen bir sistemdir. Kolaydır ve anlaşılabilir.

Kur'anda faiz yasağı tedricen getirilmiş ve muhtelif ayetlerde ifadesini bulmuştur:

Bakara Suresi, 279. ayet kısa ama kapsamlıdır: **“Eğer tövbe eder faizden vazgeçerseniz ana paranız sizindir. Böylece ne zulüm etmiş ne de zulme uğramış**

olursunuz.”¹² Ayrıca, Hz. Peygamber (a.s.), Veda Hutbesi’nde şöyle buyurmuştur: “Cahiliyet ribasından olan her çeşit riba kaldırılmıştır, ancak sermayeniz sizindir. Böylece ne zulüm eder ne de zulme uğrarsınız”

Kur’ân ve Sünnet’te en şiddetli bir dille yasaklanan faizin müminler için kaçınılması gereken yıkıcı ve azaba götürücü bir haram olduğu açıktır. Ancak onu yakından da tanımak lâzımdır.

a) En büyük tahribi, ruhî ve ahlâkî değerler üzerinde olan faiz korkunç bir haramdır. Çünkü faiz insanda bencillik, cimrilik, katı kalplilik, duygusuzluk, zaafı sömürme, ihtiras, maddeye tapma gibi en iğrenç duygu ve düşünceleri geliştiren; büyük bir sömürü aracıdır.

b) Faiz, toplumsal zararları da son derece büyük olan bir ilâhî yasaktır. Kişileri bencil ve çıkarıcı kılarak bütün fertler arası ilişkileri menfaatlara dayandıran; sevgi, şefkat ve yardımlaşma duygularını körelten böylece ahlâkî çözümlere neden olan faiz toplumun sabit gelirlilerini mutlu azınlık lehine ezen korkunç bir çarktır. Zira faizli ekonomik düzenlerde mal varlığı daima fakirlerden faizcilere ve faizli kredi kullananlara akar. Bu sebeple azınlığı giderek zenginleşen, sabit gelirli çoğunluğu sürekli fakirleşen bir cemiyet yapısının oluşumu kaçınılmazdır.

Medine kriterleri adalet demek, paylaşım, işbirliği, merhamet demektir. Ticaret helal, haksız kazanç haramdır.

3. Kriter. Ashab-ı Suffe

Ashab-ı Suffe, Arapça "sahipler, arkadaşlar" manalarına gelen "ashab" kelimesiyle, "eyvan, sed, sofa" gibi manalara gelen "suffe" kelimesinden oluşmuş bir tabirdir. Medine’ye hicretten sonra Hz. Peygamber (a.s.)’ın Medine’deki mescidine bitişik gölgelikte barınan ve ilim tahsili ile uğraşan sahabilere verilen genel isimdir.

Suffe’de toplanan öğrencilere Kur’ân-ı Kerîm, yazı, hadis-i şerifler ve çeşitli dinî bilgiler öğretilirdi. Bu öğrenciler kendilerine ayrılan bölümü, dinlenme ve ders çalışma yeri olarak kullanırken, sınıf olarak da mescidden yararlanıyorlardı.

Ashab-ı Suffe’nin Hocaları

Baş hoca Hz. Peygamber (a.s.) idi. Abdullah b. Mesud (r.a.), Ubey b. Ka’b (r.a.), Muaz b. Cebel (r.a.) ve Ebu'd-Derdâ (r.a.) gibi ilim sahibi sahabeler de Ashab-ı Suffe'nin diğer mümtaz hocaları idi.

Alınacak dersler:

- 1) Cami çevresinde bir hayat gerekiyor. Hayat merkezinin cami olduğu bir yaşam tarzı.
- 2) Ashab-ı Suffe gibi daima eğitim, yaşamak için, yaşatmak için eğitim. Medeniyet kurmak için eğitim.
- 3) İnsan daima ekonominin içindedir. Başkalarının çarkına dış olmak yerine, bilinçli kazanma ve harcamayı bilmesi gerekmektedir.
- 4) Ölüm ve ötesini hatırlatacak , ahiretimize zarar vermeyecek bir bakış ve yaşam tarzına sahip olmak.

¹² Bakara, 2:279